

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

SENIORSERTIFIKAAT-EKSAMEN/ NASIONALE SENIORSERTIFIKAAT-EKSAMEN

REKENINGKUNDE V1

2022

PUNTE: 150

TYD: 2 uur

**Hierdie vraestel bestaan uit 14 bladsye,
'n formuleblad en 'n 10 bladsy-antwoordeboek.**

HOU HIERDIE BLADSY OOP.

INSTRUKSIES EN INLIGTING

Lees die volgende instruksies aandagtig deur en volg dit noukeurig.

1. Beantwoord AL die vrae.
2. 'n Spesiale ANTWOORDEBOEK word verskaf waarin jy AL die vrae moet beantwoord.
3. Toon AL die bewerkings om deelpunte te verdien.
4. Jy mag 'n nieprogrammeerbare sakrekenaar gebruik.
5. Jy mag 'n donker potlood of blou/swart ink gebruik om die vrae te beantwoord.
6. Toon ALLE bewerkings tot EEN desimale punt, waar van toepassing.
7. Indien jy dit verkies, mag jy die Formuleblad met Finansiële Aanwysers wat aan die einde van hierdie vraestel aangeheg is, gebruik. Die gebruik van hierdie formuleblad is NIE verpligtend NIE.
8. Skryf netjies en leesbaar.
9. Gebruik die inligting in die tabel hieronder as 'n riglyn wanneer jy die vraestel beantwoord. Probeer om NIE daarvan af te wyk NIE.

VRAAG	ONDERWERP	PUNTE	MINUTE
1	Staat van Finansiële Posisie (Balansstaat) en Notas	45	35
2	Vaste Bates, Kontantvloeistaat en Finansiële Aanwysers	45	35
3	Vertolking van Finansiële Inligting	45	35
4	Korporatiewe Bestuur	15	15
TOTAAL		150	120

VRAAG 1: STAAT VAN FINANSIËLE POSISIE (BALANSSTAAT) EN NOTAS (45 punte; 35 minute)

- 1.1 Voltooi elk van die volgende stellings deur 'n woord(e) uit die lys hieronder te kies. Skryf slegs die woord(e) langs die vraagnommers (1.1.1 tot 1.1.3) in die ANTWOORDEBOEK neer.

eksterne ouditeure; direkteure; aandeelhouders; interne ouditeure
---

1.1.1 Die ... is in diens van die maatskappy om kontroleprosesse op te stel en te monitor.

1.1.2 ... word aangestel om 'n onpartydige mening oor die finansiële state te gee.

1.1.3 ... word deur die eienaars van die maatskappy aangestel om sleutelbestuursfunksies te vervul. (3 x 1) (3)

1.2 PRUDENCE BPK.

Die inligting het betrekking op die finansiële jaar geëindig 28 Februarie 2022.

GEVRA:

1.2.1 Voltooi die volgende Notas tot die Staat van Finansiële Posisie (Balansstaat):

- Gewone aandelekapitaal (7)
- Behoue inkomste (7)

1.2.2 Stel die Staat van Finansiële Posisie (Balansstaat) op 28 Februarie 2022 op. (28)

INLIGTING:

A. Uittreksel uit die rekeningkundige rekords op 28 Februarie:

Balansstaatrekeninge	2022 R	2021 R
Vaste deposito	489 000	?
Gewone aandelekapitaal	7 954 000	?
Behoue inkomste	1 196 000	?
Lening: XY Lenings	?	?
SAID: Inkomstebelasting (voorlopige belasting)	450 000	
Krediteurekontrole	617 450	
Aandeelhouders vir dividende	213 400	162 000
Debiteurekontrole	875 000	
Voorsiening vir oninbare skulde	?	23 640
Handelsvoorraad (balanseersyfer)	?	
Kleinkas	5 000	5 000
Oortrokke bankrekening (balanseersyfer)	?	
Nominale rekeninge		
Ouditfooie	48 000	
Huurinkomste	102 400	

B. Aandelekapitaal en dividende:

DATUM	BESONDERHEDE
1 Maart 2021	75% van die gemagtigde aandelekapitaal van 1 200 000 gewone aandele is reeds uitgereik.
30 Augustus 2021	80 000 aandele is by 'n afgetrede aandeelhouer teruggekoop. Hy is 20% (R136 000) bo die gemiddelde aandeleprys betaal en sal nie meer vir dividende kwalifiseer nie.
31 Augustus 2021	'n Interim dividend van 28 sent per aandeel is betaal.
1 Desember 2021	'n Addisionele 150 000 aandele is uitgereik.
28 Februarie 2022	'n Finale dividend is verklaar.

C. Inkomstebelasting vir die jaar nadat alle aansuiwerings in berekening gebring is, beloop R438 000. Dit is 30% van die netto wins.

D. Die volgende aansuiwerings is relevant om die Staat van Finansiële Posisie te voltooi:

- Die voorsiening vir oninbare skulde moet met R2 610 verhoog word.
- Slegs die helfte van die ouditfooie is betaal. Die balans sal in Maart 2022 betaal word.
- 'n Huurder gebruik sedert 1 Mei 2021 'n deel van die perseel. Hy het nog nie die huur vir Januarie en Februarie 2022 betaal nie.

E. R240 000 van die vaste deposito sal op 1 April 2022 verval.

F. 'n Debietsaldo van R17 950 uit die Debiteurgrootboek moet na die Krediteurgrootboek oorgedra word.

G. Die volgende finansiële aanwysers is op 28 Februarie 2022 bereken nadat al die aansuiwerings verwerk is:

Bedryfsverhouding	1,6 : 1
Skuld-ekwiteit-verhouding	0,4 : 1

H. Die lening van XY Lenings sal met 'n kapitaalgedeelte van R228 000 in die 2023 finansiële jaar verminder.

HOU HIERDIE BLADSY OOP.

VRAAG 2: VASTE BATES, KONTANTVLOEISTAAT EN FINANSIËLE AANWYSERS (45 punte; 35 minute)

- 2.1 Kies die korrekte woord(e) uit dié wat tussen hakies gegee word. Skryf slegs die woord(e) langs die vraagnommers (2.1.1 tot 2.1.3) in die ANTWOORDEBOEK neer.
- 2.1.1 Ongebruikte verbruiksgoedere aan die einde van die finansiële jaar word as 'n (bedryfsbate/finansiële bate) geklassifiseer.
- 2.1.2 Rente op lenings word as 'n (bedryfsaktiwiteit/finansieringsaktiwiteit) beskou.
- 2.1.3 Die (direkteursverslag/ouditverslag) toon 'n verbale verduideliking van die maatskappy se aktiwiteite en toekomsplanne. (3 x 1) (3)
- 2.2 **JANTJES BEPERK**
- Die inligting het betrekking op die finansiële jaar geëindig 28 Februarie 2022.
- GEVRA:**
- 2.2.1 **Verwys na Inligting A.**
- Bereken die ontbrekende syfers aangedui deur **(i)** tot **(iii)** op die Vastebatennota. (11)
- 2.2.2 Bereken die volgende bedrae vir die 2022-Kontantvloeistaat:
- Vaste bates aangekoop (6)
  - Dividende betaal (4)
  - Vermindering van lening (3)
- 2.2.3 Stel die NETTO VERANDERING IN KONTANT EN KONTANT-EKWIVALENTE-afdeling van die Kontantvloeistaat op. (4)
- 2.2.4 Bereken die volgende finansiële aanwysers op 28 Februarie 2022:
- % winsopslag bereik (3)
  - Vuurproefverhouding (4)
  - Netto batewaarde per aandeel (NBW) (3)
  - % opbrengs op gemiddelde aandeelhouersbelang (OOAB) (4)

INLIGTING:**A. Vastebatennota tot die Staat van Finansiële Posisie (Balansstaat):**

VASTE BATES	GEBOU R	VOERTUIE R	TOERUSTING R
Drawaarde (1 Mrt. 2021)		(i)	28 000
Kosprys	6 450 000	2 350 000	640 000
Opgehoopte waardevermindering	0	(840 000)	(612 000)
Beweging			
Toevoegings	?	0	195 000
Verkope	0	(iii)	0
Waardevermindering	0	(298 000)	(ii)
Drawaarde (28 Feb. 2022)			
Kosprys			
Opgehoopte waardevermindering			

- Aanbouings aan die geboue is gedurende die finansiële jaar voltooi.
- Addisionele toerusting is op 1 Oktober 2021 aangekoop.
- Toerusting word teen 10% op kosprys verminder.
- 'n Ou voertuig is op 30 November 2021 teen drawaarde verkoop. Die kosprys van hierdie voertuig was R252 000 en sy opgehoopte waardevermindering op 1 Maart 2021 was R172 000.
- Voertuie word teen 20% p.j. op drawaarde verminder.

B. Uittreksel uit die Staat van Omvattende Inkomste vir die jaar geëindig 28 Februarie 2022:

Verkope	R12 600 000
Bruto wins	5 400 000
Inkomstebelasting	295 800
Netto wins na belasting	609 200

C. Uittreksel uit die Staat van Finansiële Posisie (Balansstaat):

	28 Feb. 2022 R	28 Feb. 2021 R
Vaste bates (drawaarde)	8 746 500	7 988 000
Aandeelhoudersbelang	8 840 700	7 600 000
Gewone aandeelkapitaal	8 648 000	7 404 000
Lening: CBC Bank	?	2 057 600
Voorraad	514 500	456 000
Kleinkas	5 000	5 000
Bank	125 000 (Kt.)	129 000 (Dt.)
SAID: Inkomstebelasting	22 500 (Kt.)	13 800 (Dt.)
Aandeelhouders vir dividende	264 500	180 000
Totale bedryfsbates	1 323 000	1 232 000
Totale bedryfslaste	735 000	592 500

D. Aandelekapitaal:

- Op 1 Maart 2021 is 1 000 000 aandele reeds uitgereik.
- 200 000 aandele is op 1 Mei 2021 uitgereik.
- 50 000 aandele is op 1 Desember 2021 teruggekoop.

E. Dividende:

- 'n Tussentydse dividend is op 31 Augustus 2021 betaal.
- 'n Finale dividend is op 28 Februarie 2022 verklaar.
- Totale dividende vir die finansiële jaar het R552 500 beloop.

F. Lening: CBC Bank

Die leningstaat wat op 28 Februarie 2022 ontvang is, toon:

- Terugbetalings: R38 000 per maand (rente ingesluit)
- Totale rente gekapitaliseer: R216 000

HOU HIERDIE BLADSY OOP.

VRAAG 3: VERTOLKING VAN FINANSIËLE INLIGTING (45 punte; 35 minute)

Jy word voorsien van inligting met betrekking tot twee meubelmaatskappye, Vrede Bpk. en Nigel Bpk., vir die finansiële jaar geëindig 30 April 2022.

Die direkteure van beide maatskappye het probeer om hulle resultate ná die moeilike handelsdryftydperk in 2020/2021 te verbeter, maar hulle gebruik verskillende strategieë in die 2022 finansiële jaar:

- Die direkteure van Vrede Bpk. het besluit om met 'n konserwatiewe aanslag vol te hou.
- Die direkteure van Nigel Bpk. het besluit om na 'n meer aggressiewe aanslag om te skakel.

GEVRA:

LET WEL: Verskaf syfers, finansiële aanwysers of berekeninge in ELKE geval om jou kommentaar en verduidelikings te staaf.

3.1 Winsgewendheid/Bedryfsdoeltreffendheid:**Verwys na Inligting A.**

Identifiseer en verduidelik watter maatskappy meer doeltreffend was met die beheer van hulle bedryfsaktiwiteite. Haal TWEE finansiële aanwysers aan. (5)

3.2 Likiditeit:**Verwys na Inligting A.**

- Identifiseer en verduidelik watter maatskappy beter likiditeits- finansiële aanwysers het. Haal TWEE finansiële aanwysers aan. (3)
- Verduidelik EEN bekommernis wat jy oor die likiditeit van die ander maatskappy het. Haal EEN finansiële aanwyser aan. (2)

3.3 Dividende:**Verwys na Inligting A.**

Lewer kommentaar op die verskil tussen die dividenduitbetalingsbeleid wat deur die direkteure van die twee maatskappye geïmplementeer is en verduidelik EEN moontlike rede vir ELK van hulle besluite in hulle onderskeie maatskappye. Haal syfers of aanwysers aan. (6)

3.4 Finansiële hefboom, risiko, finansierings- en beleggingsaktiwiteite:**Verwys na Inligting A, B en C.**

- Verduidelik die spesifieke besluite wat deur die direkteure van ELKE maatskappy geneem is wat die finansiële hefboom en risiko geraak het. Haal bedrae in rand aan. (4)
- Lewer kommentaar op die finansiële hefboom en risiko van Nigel Bpk. Haal TWEE finansiële aanwysers aan. (4)
- By die AJV van Nigel Bpk. het 'n woedende aandeelhouer gesê dat die direkteure se aggressiewe strategieë in die toekoms waarskynlik tot die mislukking van die maatskappy sal lei. Verduidelik TWEE punte waarom die aandeelhouer dalk so kon gevoel het. (5)

3.5 Aandeelhouders se assessering van aandele se markpryse:**Verwys na Inligting A en B.**

Aandeelhouders van Vrede Bpk. is nie tevrede met die markprys van hulle aandele nie, terwyl die aandeelhouders van Nigel Bpk. tevrede is. Verduidelik, deur syfers of aanwysers aan te haal en identifiseer, vir elke maatskappy, 'n faktor wat die markprys van die aandele sou beïnvloed.

(6)

3.6 Aandeelhouding van Jay Sonto in Vrede Bpk. en Nigel Bpk.:**Verwys na Inligting B en D.**

Jay het in 2019 'n totaal van R10,2 m. in die maatskappye belê. Hy is onseker of die veranderinge in sy aandeelhouding en aandelepryse hom bevoordeel het. Jay wil 19 000 van sy Nigel Bpk.-aandele op die JSE verkoop.

- Verskaf berekeninge om die verandering in Jay se % aandeelhouding in Nigel Bpk. oor die finansiële jaar te toon. Lewer kommentaar op sy % aandeelhouding in ELKE maatskappy.
- Bereken die totale wins of verlies wat hy tans op sy aandele in ELKE maatskappy maak. Gee raad of dit wys is om 19 000 aandele in Nigel Bpk. te verkoop, of nie.

(4)

(6)

INLIGTING:**A. FINANSIËLE AANWYSERS**

	VREDE BPK.		NIGEL BPK.	
	2022	2021	2022	2021
% bedryfsuitgawes op verkope	23,9%		23,0%	
% bedryfswins op verkope	13,6%		19,9%	
% netto wins op verkope	7,0%		9,2%	
Bedryfsverhouding	1,8 : 1		1,2 : 1	
Vuurproefverhouding	0,7 : 1		0,5 : 1	
Voorraadomssetsnelheid	11 keer	12 keer	23 keer	12 keer
Skuld-ekwiteit-verhouding	0,3 : 1	0,5 : 1	1,3 : 1	0,6 : 1
Netto batewaarde per aandeel	R32,95		R23,08	
Verdienste per aandeel	R2,54		R4,10	
Dividende per aandeel	R1,90	R1,40	R4,40	R2,80
Dividenduitbetalingskoers	74,8%		107,4%	
% opbrengs op aandeelhoudersbelang	7,8%	11,2%	16,8%	10,4%
% opbrengs op totale kapitaal aangewend	10,5%		16,2%	

B. AANDELEPRYSE, EKWITEIT, LENINGS EN RENTE

	VREDE BPK. 2022	NIGEL BPK. 2022
Gemiddelde uitreikprys	R31,00	R24,00
Markprys op aandelebeurs (datum)	R24,00	R32,00
Terugkoopprys per aandeel	R0,00	R29,00
Rentekoers op lenings	12,0%	12,0%
Rente-uitgawe	R900 000	R2 100 000
Lenings teen jaareinde	R7 500 000	R17 500 000
Aandeelhoudersbelang teen jaareinde	R29 654 000	R13 846 000

C. UITTREKSEL UIT KONTANTVLOEISTAAT

	VREDE BPK. 2022	NIGEL BPK. 2022
Finansieringsaktiwiteite	R7 400 000	R(4 540 000)
300 000 nuwe aandele uitgereik	9 900 000	0
260 000 aandele teruggekoop	0	(7 540 000)
Verandering in lening	(2 500 000)	3 000 000
Beleggingsaktiwiteite	(3 300 000)	880 000
Verandering in vaste bates	(3 100 000)	730 000
Verandering in beleggings	(200 000)	150 000

D. AANDEELHOUDING VAN JAY SONTA IN ELKE MAATSKAPPY

	VREDE BPK.	NIGEL BPK.
Aandele sedert 2019 deur Jay Sonto besit:	200 000 aandele	320 000 aandele
% aandeelhouing op: 1 Mei 2021	33,3%	37,2%
30 April 2022	22,2%	?
Prys per aandeel betaal op: 1 Mei 2019	R27,00	R15,00
Totale aandele uitgereik op: 1 Mei 2021	600 000 aandele	860 000 aandele
30 April 2022	900 000 aandele	600 000 aandele

**VRAAG 4: KORPORATIEWE BESTUUR
(minute)****(15 punte; 15**

Korporatiewe sosiale verantwoordelikheid (KSV) is 'n belangrike deel van korporatiewe bestuur.

Definisie van KSV

KSV is die voortdurende toewyding om eties korrek op te tree en tot die ekonomiese/finansiële ontwikkeling by te dra terwyl die lewensgehalte van die werksmag en hulle gesinne, asook die land en die gemeenskap in geheel, verbeter word.

[Bron: unido.org]**GEVRA:**

4.1 'n Welgestelde HUB het gesê dat dit onregverdig is om KSV-verantwoordelikhede op maatskappy te plaas aangesien die regering daarvoor verantwoordelik moet wees om aan hierdie kwessies aandag te gee.

Verduidelik hoe jy op die HUB se stelling sou reageer. Noem TWEE punte. (4)

4.2 **Verwys na die inligting met betrekking tot Franco Bpk.**

- Dui aan of Franco Bpk. 'n publieke of privaat maatskappy is. (1)

- Verduidelik waarom werknemers en beleggers (aandehouers) oor hierdie insident ontsteld was. (4)

- Verduidelik wat in die maatskappy verkeerd geloop het dat daar toegelaat is dat hierdie bedrog plaasvind. Noem DRIE verskillende/aparte punte. (6)

INLIGTING:**FRANCO BEPERK***

Een van die grootste rekeningkundige gevalle van bedrog in die geskiedenis van Suid-Afrika het 'n paar jaar gelede in hierdie meubelmaatskappy, wat op die JSE en die Europese* Aandelebeurs gelys is, gebeur.

'n Ondersoek het fiktiewe of onreëlmatige transaksies, ten bedrae van meer as R100 miljard, oor 12 jaar geïdentifiseer. Die aandeleprys het toe onmiddellik nadat die nuus bekend gemaak is, met 90% geval. Voormalige Franco Bpk.-bestuurslede en individue buite die maatskappy, wat 'n 'senior bestuursbeampte' ingesluit het, is daarvan beskuldig dat hulle die maatskappy se winste en batewaardes op 'n bedrieglike wyse te hoog aangegee het.

* Op ware artikels gebaseer; name verander

15**TOTAAL: 150**

GRAAD 12 REKENINGKUNDE-FORMULEBLAD MET FINANSIËLE AANWYSERS	
$\frac{\text{Bruto wins}}{\text{Verkope}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Bruto wins}}{\text{Koste van verkope}} \times \frac{100}{1}$
$\frac{\text{Netto wins voor belasting}}{\text{Verkope}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Netto wins na belasting}}{\text{Verkope}} \times \frac{100}{1}$
$\frac{\text{Bedryfsuitgawes}}{\text{Verkope}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Bedryfswins}}{\text{Verkope}} \times \frac{100}{1}$
Totale bates : Totale laste	Bedryfsbates : Bedryfslaste
(Bedryfsbates – Voorraad) : Bedryfslaste	Niebedryfslaste : Aandeelhoudersbelang
(Handel & ander ontvangbare bedrae + Kontant & kontantekwivalente) : Bedryfslaste	
$\frac{\text{Gemiddelde handelsvoorraad}}{\text{Koste van verkope}} \times \frac{365}{1}$	$\frac{\text{Koste van verkope}}{\text{Gemiddelde handelsvoorraad}}$
$\frac{\text{Gemiddelde debiteure}}{\text{Kredietverkope}} \times \frac{365}{1}$	$\frac{\text{Gemiddelde krediteure}}{\text{Koste van verkope}} \times \frac{365}{1}$
$\frac{\text{Netto inkomste na belasting}}{\text{Gemiddelde aandeelhoudersbelang}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Netto inkomste na belasting}}{\text{Getal uitgereikte aandele}} \times \frac{100}{1}$ (*Sien nota hieronder)
$\frac{\text{Netto inkomste voor belasting + Rente op lenings}}{\text{Gemiddelde aandeelhoudersbelang + Gemiddelde niebedryfslaste}} \times \frac{100}{1}$	
$\frac{\text{Aandeelhoudersbelang}}{\text{Getal uitgereikte aandele}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Dividende vir die jaar}}{\text{Getal uitgereikte aandele}} \times \frac{100}{1}$
$\frac{\text{Tussentydse dividende}}{\text{Getal uitgereikte aandele}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Finale dividende}}{\text{Getal uitgereikte aandele}} \times \frac{100}{1}$
$\frac{\text{Dividende per aandeel}}{\text{Verdienste per aandeel}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Dividende vir die jaar}}{\text{Netto inkomste na belasting}} \times \frac{100}{1}$
$\frac{\text{Totale vaste koste}}{\text{Verkoopprijs per eenheid – Veranderlike koste per eenheid}}$	
NOTA:	
* In hierdie geval, indien daar gedurende 'n finansiële jaar 'n verandering in die aantal uitgereikte aandele is, word die geweegegemiddelde-getal aandele in die praktyk gebruik.	